

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

II. De diuisione prudentiæ, eiusq[ue] partibus integralibus, subiectiuis, &
potentialibus; itemq[ue] de dono consilij adiuncto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

resim spectat; sed prout materiae certè applicatur: quandoquidem etiam consiliū, qui est actus prudentiae, vt mox dicetur, non tantum circa media, sed etiam circa finē, ad materiam singularē contractum versatur; puta, circa hanc moderatam refectiōem, vt iuxta Aristotelem 6. Ethic. c. 12. & S. Thomam hic q. 47. a. 6. cum Vasquez disp. 41. c. 4. & q. 13. a. 3. dictum à nobis tom. 2. disp. 2. q. 3. dub. 4. quibus etiam post Scotum 3. dist. 36. q. vn. a. 2. contra Caietanum hic q. 47. art. 6. consentit Lessius hic lib. 1. cap. 1. dub. 3.

14

Notandum III. Quod ad actus prudentiae attiner, existimant quidem multi, actum eius elicium vnicum & solum esse actum imperij, eumque distinctum à iudicio: quo nempe tam voluntati, quam ceteris potentijs inferioribus & subordinatis à ratione efficaciter praecipitur, quid agendum sit, aut non agendum: praeter hunc vero actum imperij à prudentia elicium, constituunt alios tres actus, prudentiae quasi inseruiētes & praeuios, sed ad habitus à prudentia distinctos spectantes, quos vocant partes potentiales prudentiae. Primum dicunt esse, rectam consultationem, quam tribuunt *Eubulia*, de qua Aristoteles 6. Ethic. cap. 9. Secundum docent esse rectum iudicium, idque duplex; vnum quod iuxta communes regulas & leges de rebus agendis fertur; & ab eis vocatur *Synesis*, de qua Aristoteles 6. Ethic. 10. Alterum, quod lege in casu particulari deficiente, fertur ex ipsa ratione & aequitate naturali, quam vocant *Gnomen*, de qua Aristoteles 6. Ethic. 11. Ita Caietanus, & alij Thomistae recentiores 1. 2. q. 57. a. 6. & hic q. 47. a. 8. & q. 51. tota; quos sequitur Valentia tom. 2. disp. 5. quaest. 3. punct. 2. & tom. 3. disput. 4. q. 1. punct. 3. Eiusdemque sententiae, praesertim quod attinet ad distinctionem trium illorum habituum à prudentia, est etiam S. Thomas loc. cit. & tribuitur Aristoteli locis cit. Etsi Vasquez 1. 2. disp. 49. cap. 5. fufe conatur ostendere, eam non esse Aristotelis sententiam.

15

Sed nobis, qui tom. 2. disput. 2. q. 3. dub. 5. actum imperij ex communi ceterorum Scholasticorum sententia aliter explicauimus, eumque cum S. Thoma electione posteriorem fecimus, non autem electioni praeuium, ne fateri necesse sit, actum prudentiae elicium, ad rectam electionem necessarium non esse, aliter hic philosophandum est; sicut iam antea fecimus tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 1. n. 13.

Dicendum igitur, tres esse actus prudentiae elicitos, vt etiam diximus cit. du. 1. n. 8. & ex communi docet Lessius 1. 1. c. 1. du. 3. Primus est bona *consultatio*, quam Aristoteles cit. 1. 6. Ethic. cap. 9. fati aperre indicat actum esse prudentiae, eumque eubuliam vocat, asserens esse *inquisitionem*, sine *enunciatione*, hoc est, vt ego interpretor, cognitionem illam, qua quid cuique; ex inuentis medijs, seu diuersis operandi modis, in ordine ad certum aliquem virtutis finem, boni vel mali, commodi vel incommodi insit, recte dignoscitur, sine vltimato & absoluto iudicio, quo vnum medium simpliciter alteri praerendum decernatur.

Secundus actus prudentiae est *iudicium*, quo vel

secundum communes leges aut regulas, aut in casu particulari, deficiente comuni lege, ex ipsa ratione & equalitate naturali iudicatur, quid ex medijs seu vario operandi modo ad praesuppositum honestum finem obtinendum, seu medium virtutis in certa aliqua materia attingendum, adeoque bonam electionem faciendam, sit optimum, ceterisque praerendum.

Tertius actus est *imperium*, non prout ex nostra sententia est peculiare & efficax iudicium, quo mediante alio quodam actu voluntatis, qui vsus dicitur, potentijs executiuis, post electionem voluntatis iam factam, intimatur executio electi medij, seu modi operandi, accommodate ad finem alicuius virtutis, sed quo supposita intentione debiti finis, ac consultatione & iudicio de medijs seu materia particulari virtutis, efficaciter iudicatur, & intimatur facienda executio consultationis ac iudicij, per electionem; ita vt sit actus prior electione, non posterior, vt cit. q. 4. dub. 1. n. 13. fufius diximus, vbi de ratione, functione, & actibus prudentiae plura.

An vero nihilominus, vt putat Vasquez citat. disp. 49. c. 5. *alio quodam sensu*, *Synesis* & *Gnomen*, quibus adde *synesis* siue sagacitatem, de quibus Aristoteles cit. 6. Ethic. c. 10. & 11. secundum veritatem & mentem Aristotelis, sint habitus, inter se, & à prudentia distincti dub. sequenti dicitur.

DVBIVM II.

De diuisione Prudentiae, ac varijs eiusdem partibus; integralibus, subiectiuis, & potentijs; ac dono consilij Prudentiae adiuncto.

S. Thomas 2. 2. q. 48. 49. 50. 51. & 52.

Subiiciemus rursum primo breuiter hac de re doctrinam S. Thomae. Deinde aliquot notaciones velut Commentarij loco subiungemus.

Primo igitur quaerit S. Thomas q. 48. a. vn. quod triplices sint partes prudentiae; & respondet, sicut vniuersim triplex est alicuius totius pars; scilicet *integralis*; vt paries, tectum, & fundamentum sunt partes domus; *subiectiua*, sicut bos & leo sunt partes animalis; & *potentijs*, sicut nutritium & sensitium sunt partes animae: ita etiam tribus modis posse assignari partes alicuius virtutis. Vno modo ad similitudinem partium integralium, vt scilicet illa dicantur esse partes virtutis alicuius, qua necesse est concurrere ad perfectum actum virtutis illius. Partes autem subiectiuae virtutis dicuntur species eius diuersae, quae sub eodem virtutis genere continentur. Partes autem potentiales alicuius virtutis dicuntur, virtutes adiunctae, quae ordinantur ad aliquos secundarios actus vel materias affines principali virtuti; quasi non habentes totam potentiam (nec essentiam) *principalis virtutis*. Atque haec omnis varietas partium, vti ceteris quibusdam virtutibus, ita in primis etiam prudentiae conuenit, vt ex sequentibus patebit.

Queri-

18 Queritur secundo, quot & quanam sint partes integrantes prudentiæ. Respondet S. Thomas quæstion 48. a. vn. & quæst. 49. aa. 8. prudentiæ actum, vt perfectus omnibusque numeris absolutus sit, his octo partibus opus habere, memoria, intelligentia, docilitate, solertia, ratione, providentia, circumspectio, & cautio; quas partim recensent Aristoteles 6. Ethic. c. 9. 10. & 11. partim Cicero libro 1. in somnium Scipionis eapit. 8. ex sententia Plotini; vbi sex partes prudentiæ attribuit. Indiget autem prudentia memoria, ad variorum experimentorum seu euentuum recordationem; intelligentiâ siue intellectu ad extremi alicuius principij primi prædici per se noti rectam æstimationem; docilitate, ad capiendam ab alijs plurimarum rerum notitiam; solertiâ, ad rectam celereque eius, quod conuenit, excogitationem, iuxta Aristotelem 1. Poster. sub finem, & Philosophum quandam græcum à S. Thomæ citatum quæstion. 48. a. vn. & quæstione 49. articulo 4. qui dicit, solertiam esse habitum, qui provenit ex repentino, inueniens quod congruit. Ratione vero; qua homo est bene ratiocinatus, indiget prudentia, ad maturam variarum rerum inter se collationem faciendam, earumque connectionem & coherentiam perspicendam: Providentiâ autem futurorum; ad rectam de futuris contingentibus, ad prudentiam in primis spectantibus, dispositionem & ordinationem: circumspectio, ad omnium circumstantiarum, quæ vnumquodque negotium circumstant, acutam perustrationem: & denique, cautio, ad malorum, præsertim quæ bonorum speciem præferentia, plerisque imponunt, sollicitam diligentemque vitiationem.

20 Queritur tertio, quanam sint prudentiæ partes subiectivæ. Respondet S. Thomas quæst. 47. articulo 11. prudentiam primo aliam esse simpliciter talem, siue monasticam, quæ ordinatur ad bonum proprium; aliam quæ ordinatur ad bonum commune, siue multitudinis. Hanc vero secundum diuersas species multitudinis, rursus tres alias species sub se continere, nimirum politicam, quæ ordinatur ad bonum commune ciuitatis vel regni, Oeconomicam, quæ ordinatur ad bonum commune domus vel familiæ; & (vt addit S. Thomas q. 50. a. 4.) militarem, quæ respicit bonum commune exercitus. Politicam vero prudentiâ S. Thomas q. 48. a. vn. & q. 50. a. 2. rursus aliâ docet esse regnatuam, quæ est in Regibus; aliâ simpliciter & stricte dictâ politicam, quæ est in subditis, vt inferius magis declarabitur.

21 Queritur quarto, quæ & quot sint partes potentiales seu virtutes adiuncte prudentiæ, habentes quidem scilicet cum ea magnam affinitatē ex parte obiecti, sed ab eadem tamen essentialiter distinctæ. Ad hoc respondet S. Thomas cit. q. 48. a. vn. & q. 51. a. 4. esse tres, nimirum Eubulicam, quæ est, inquit, circa consilium; & Synesiam, quæ est circa iudicium eorum, quæ secundum communes regulas sunt; & Gnomem, quæ est, circa iudicium eorum, in quibus oportet quandoque à communi lege recedere. Prudentia vero est circa principalem actum, qui est præcipere. Quam doctrinam etiam dubio præcedenti ex S. Thomæ reulimus.

22 Rationem assignat cit. q. 51. a. 1. quia secundum differentiam actuum, sunt diuersæ virtutes, maxime quando non est eadem ratio bonitatis in actibus. Si enim esset eadem ratio bonitatis in eis, tunc ad eandem virtutem pertinerent diuersi actus: sicut ex eodem dependet bonitas amoris, desiderij, & gaudij; & ideo omnia ista pertinent ad eandem virtutem charitatis. Actus autem rationis ordinati ad opus, sunt diuersi, nec habent eandem rationem bonitatis; ex alio enim efficitur homo bene consiliatus, & bene iudicatus, & bene præceptus. Quod patet ex hoc quod ista aliquando ab inuicem separantur. &c. Et ideo oportet aliam esse virtutem Eubulicam (similis est ratio cæterarum) per quam homo est bene consiliatus; & aliam, prudentiam, per quam homo est bene præceptus. Et sicut consiliari ordinatur ad præcipere tanquam ad principalius; ita etiam Eubulicæ ordinatur ad prudentiam, tanquam ad principaliorum virtutem, sine qua nec virtus esset, sicut nec morales virtutes sine prudentia; nec cæteræ virtutes sine charitate. Ita S. Thomas.

23 Cæterum vt doctrina de diuisione, & partibus prudentiæ sit plenior, atque etiam vt nonnullæ difficultates, quæ circa relatam S. Thomæ doctrinam occurrunt, explicentur, obseruandum est primo, Prudentiæ virtutem varie diuidi posse. Nam primo ex parte finis ac regulæ, & consequenter etiam ex parte causæ efficientis, atque secundum suam intrinsecam entitatem, prudentia alia est naturalis & acquisita, alia infusa; sicut in genere de omnibus virtutibus moralibus dictum tom. 2. disputatio. 3. quæstione 4. dub. 2. Prudentia naturalis, per se ac sua natura nititur regula mere naturali, solumque finem naturalem seu acquisitæ virtutis respicit: prudentia vero infusa per se & intrinsece nititur regula supernaturali, finemque supernaturalem respicit. Regula autem illa naturalis, est tum ipsa ratio naturalis, quæ suapte etiam vi veritates quasdam & principia practica potest cognoscere, vt suo loco de gratia dictum quæstione 3. dub. 1. tum habitus principiorum practitorum, qui vocatur synteresis.

24 Quem nonnulli quidem, in quibus Valentia tom. 2. disp. 4. q. 3. punct. 1. post Durandum & Sotum, putant, non esse re distinctum ab ipsa potentia intellectus. Alij vero eum re ipsa distinctum, sed intellectui tamen congenitum faciunt; in quibus Medina 1. 2. quæstio. 51. artic. 2. Alij denique rectius & ab intellectu realiter distinguunt, & nouiter primum ab homine acquiri asserunt; in quibus Caietanus ibidem, Fertariensis libro 1. contra Gentiles cap. 78. & Buridanus 6. Ethic. q. 11. fauente S. Thomæ cit. q. 51. art. 2. qui solum quoad inchoationem, habitum illum asserit esse naturalem, adeoque congenitum, vt fufius docui tom. 2. disputat. 3. quæstio. 1. dub. 2. Esto interim, Synteresis nonnunquam etiam pro ipsa vi naturali intellectus cognoscendi principia practica accipiatur.

Et quamuis hic habitus iuxta diuisionem Aristotelis 6. Ethic. cap. 3. sub intellectu generatim sumpto comprehendatur, non improbabile tamen est, habitum principiorum speculatiuorum, qui stricte & quasi appropriato nomine in-

tellektus dicitur, à synteresi seu habitu principiorum practicorum, propter maximam vtrorumque diuersitatem, esse distinctum. Et si Valentia loc. cit. aliud sentiat, vbi dicit: *Idem re habitus respectu vtrorumq. principiorum esse putatur*, vt etiam indicat S. Thomas 1. 2. q. 53. a. 1.

25 Huc etiam tertio spectat ipse habitus scientiæ ethicæ, quæ ex principijs practicis vniuersalibus particulares conclusiones de honestate aut malitia actuum humanorū deducit, & à prudentia sine dubitatione distinguitur, vt fusius dictum tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 1.

26 Regula vero supernaturalis & infusa prudentiæ est, tum fides supernaturalis de veritatibus practicis, quæ se habet instar habitus principiorum; tum habitus Theologiæ supernaturalis, quæ respondet scientiæ ethicæ, in ordine ad prudentiam infusam; tum alij habitus supernaturales cognoscitiui practici, ex donis Spiritus sancti, versantes circa bonum supernaturale abstracte, & in genere, vt est sapientia & scientia.

Eodem spectat actualis inspiratio diuina, seu lumen actuale diuinæ gratiæ, iuxta illud 1. Ioannis 2. vers. 2. 7. *Unctio eius docet vos de omnibus.*

27 Quamquam hæc proprie non tam sit regula prudentiæ infusa, prout virtus est, quam doni Spiritus Sancti, quod vocatur *Consilium*, habens quidem maximam affinitatem cum prudentia infusa, eo quod in particulari etiam circa res ex regula supernaturali agendas versatur; sed eatenus tamen distinctum, quod formaliter pro regula habet peculiarem ductum ac motionem Spiritus Sancti, cui conformari postulat, vt videre est præcipue in quibusdam extraordinarijs operibus Sanctorum. Prudentia vero infusa, in quantum virtus est, formaliter spectat conformitatem cum ratione supernaturali ordinaria, vt generatim tomo 2. disput. 3. quæstione 6. dub. 1. diximus vbi etiam docui, eundem actum virtutis posse diuersa ratione procedere, tum à dono, tum à virtute. Atque hæc etiam fere summa est quæstionis 52. vbi Sanctus Thomas de dono Consilij disputat.

28 Iam vero secundo vltterius diuiditur prudentia vtraque, tam infusa, quam naturalis, iuxta doctrinam S. Thomæ superius relatam n. 20. ex parte finis, seu obiecti, ac boni, in cuius procuratione versatur, in particularem seu personalem, quæ etiam *monastica* dicitur; & in procuratiuam alicuius boni communis. Illa per se ac formaliter procurat ac respicit priuatum officium, ac honestatem, adeoque bonum particulare ac proprium operantis; siue materialiter simul eadem actio in aliorum bono procurando versetur, siue non, vt recte notarunt Valentia hic q. 3. pun. 2. & Lessius lib. 1. c. 2. dub. 1. n. 7. Hæc formaliter respicit boni multitudinis siue comunitatis, quæ rursus partim mediate, partim immediate subdividitur in quatuor alias species eod. n. 20. relatas, nimirum regnatiuam, ciuilem siue politicam stricte acceptam, Oeconomicam, iuxta Aristotelem 6. Ethic. cap. 8. & Eultratum ibidem, & militare. E quibusta-

men sola prudentia particularis est simpliciter dicta prudentia & virtus, habentem scilicet simpliciter bonum reddens: ceteræ autem omnes tales solum sunt secundum quid, & cum addito, prudentia scilicet regnatiua, ciuilis, Oeconomica, & militaris, iuxta S. Thom. q. 47. a. 11. In qua doctrina consentiunt comuniter etiam ceteri commentatores, speciatim Valentia & Lessius loc. cit.

Dubitatur vero primo, quid per prudentiam politicam stricte acceptam intelligatur, an ea videlicet spectet ad ciues priuatos; an potius tribuenda sit Magistratibus Principi subordinatis. Posterius affirmat Lessius cit. cap. 2. dub. 2. & putat esse mentem Aristotelis 6. Ethic. cap. 8.

Sed verius est quod docet Valentia loc. cit. spectare proprie ad ciues priuatos siue subiectos magistratibus, vt etiam diximus tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 1. n. 7.

Quod etiam expresse docet S. Thomas q. 50. a. 2. in corp. vbi ait: *Cum subditi ita agantur cū alijs per præceptum, vt tamen agant se ipsos per liberū arbitriū, ideo requiritur in eis quadam rectitudo regiminis, per quam se ipsos dirigant in obediendo principantibus. Et ad hoc pertinet species prudentia, quæ politica vocatur. Idem habet resp. ad 1. 2. & 3. vbi dicit: Per prudentiam communiter dictam regis homo se ipsum in ordine ad proprium bonum: per politicam autem in ordine ad bonum commune. Et q. 48. a. vn. ait: Est etiam multitudo vniuersitatis vel regni: cuius quidem directiua est in principe regnatiua; in subditis autem politica simpliciter dicta.*

Ex quibus etiam sumitur ratio: nec dissentit Aristoteles loc. cit. Et confirmatur, quia Magistratibus subordinatis principi, quatenus etiam ipsi Rectores sunt comunitatis, potius conuenit prudentia regnatiua, quam politica simpliciter dicta; etsi non cum ea perfectione, qua ipsis supremis principibus.

Dubitatur secundo, quid intelligatur per regnatiuam prudentiam. Respondetur cum S. Thomæ q. 50. a. 1. ad 2. denominari quidem eam à regno siue Monarchia, tanquam optima regiminis forma: attamen sub ea comprehendendi omnia regimina relictæ; non autem peruersa, quæ virtuti prudentiæ opponuntur. An autem pro diuersa forma regiminis, varietur etiam species prudentiæ regnatiuæ, incertum est. Affirmatiuam partem suadet diuersa admodum ratio & forma regendi: negatiuam autem veritas formalis ipsius boni communis Reipub. quod à diuersis formis regendi procuratur.

Dubitatur tertio, an sicut pro comunitate exercitus datur peculiaris species prudentiæ; nempe militaris, ita etiam pro comunitatibus alijs particularibus eiusdem Reipub. puta tribubus diuersis Mercatorum, artificum, &c. peculiare prudentiæ species dentur. Respondeo, non esse parem rationem; quia comunitas exercitus per se ac necessario habet & requirit vnitatem & coniunctionem sub vno capite, ac iisdem legibus: eiusque regiminis ratio est admodum diuersa, à gubernatione reliquarum partium Reipub. Reliquarum autem comunitatum, partialium Reipub. alia est ratio: ita vt quamuis non nūquam quædam vnitatem & subordinationem habeant, nihil tamen causæ sit, cur pro earundem diuersitate

species

species prudentiæ multiplicetur: nisi pro singulis etiã ciuitatibus & pagis eiusdẽ Regni siue ditio- nis diuersæ species prudentiæ sint constituenda.

Dubatur quarto; an sicut in ordine ad Rem- pub. datur duplex prudentia, nimirum regnati- ua, & politica simpliciter ac strictè dicta; ita etiã in ordine ad bonum aliarum communitatum puta domus, exercitus &c. datur duplex eiusmodi prudentia; *regitua* vna in cuiusq; eiusmodi cõ- munitatis Rectoribus; altera subordinata, in sub- ditis. Respondeo nihil videri obstare, quo minus affirmetur, ob paritatem rationis. Neque repu- gnant Aristoteles & S. Thomas, qui ex principa- lis membri declaratione, idẽ constare voluerunt de alijs. Atque hæc ad secundam prudentiæ di- uisionem pertinent.

Tertio veto non desunt, qui sentiunt, ipsam quoque prudentiam particularem nõ esse vnam specie virtutem, sed tot esse prudentias specie di- stinctas, quot sunt virtutes morales; in quib⁹ sunt Scotus in 3. d. 3. q. 6. q. vn. Gabriel a. 1. not. 1. Ockã in 3. q. 12. & quodl. 4. q. 6. a. 1. & Almain tract. 3. Mor. c. 7. quos sequitur Lessius cit. dub. 2. n. 6.

30 Sed verius est, eam esse vnam specie infima vir- tutem, vt cum S. Thoma 1. 2. q. 60. a. 1. & hic q. 47. a. 5. docent Durãdus 3. dist. 36. Buridanus 6. Eth. q. 13. Caietanus 1. 2. q. 60. a. 1. Valẽtia loc. cit. Vas- quez 1. 2. disp. 85. c. 2. & dicti tom. 2. d. 3. q. 4. du. 1. n. 7. Quæ est etiã sententia Aristotelis 6. Eth. c. 13. vbi ait: *Etenim cõ prudentia quæ est vna, simul in- erunt omnes, scilicet virtutes.* Neq; vnquã vel Ari- stoteles, vel S. Thomas, pro multitudine virtutũ moralium, prudentiæ species distinxit vel multi- plicauit. Ratio eiusdem sententiæ est.

31 Tum quia vnus ac idem est iudicãdi modus de omnibus agibilibus particulatibus, videlicet per consultationem, inueniendo mediocritatem in qualibet virtutis materia, & conuenientiam me- diorum ad finem eiusdem virtutis, & perfectam honestatem operantis. Tum quia medium ac ho- nestas vnus virtutis præscribi non potest, nisi etiã cum respectu ad alias, ne forsã alterius con- cursu maioriq; necessitate alterius actus præpe- diatur. Tum quia diuersitas agibilibus sub eadẽ formali ratione, in ordine ad habitum intelle- ctus, est solum materialis, non formalis; qua de causa etiã vnus specie censetur habitus ethicae scientiæ; cum tamen interim eadem diuersitas, in ordine ad appetitum, habentem pro diuersita- te eorundem nouam ac specialem difficultatem, sit formalis: ex qua etiã appetitus difficultate oritur fere illa, quæ in iudicio practico prudentiæ est difficultas. Qua de causa etiã, fatendum est, fieri posse, vt quis habeat prudentiam acqui- sitam (alia ratio est infusã) circa vnam materiam virtutis, non circa aliam, donec habitus prudentiæ per nouos actus etiã ad hanc extendatur, vt recte etiã notauit Vasquez loc. cit. num. 11.

32 Obseruandum secundo, tametsi quidem ab om- nibus communiter numerentur octo partes in- tegrantes prudentiæ, & quidem à nonnullis in- hunc modum; memoria præteritorum, intelli- gentia præsentium, prouidentia futurorum, ra- tio seu promptitudo ratiocinandi & vnus ex alio

colligendi, docilitas seu facilitas discendi, solearia siue sagacitas bene coniectandi iuxta Aristo- telem lib. 6. Ethic. cap. 10. Sicut iuxta eundem lib. 2. Priorum, facilitas medijs seu argumenti in- ueniendi; denique circumspectio & cautio; quã- rum illa est consideratio circumstantiarum, ne qua in actione desideretur, hæc vero est cura vi- tandi incommoda: has tamen non dici partes in- tegrantes prudentiæ, nisi improprie & per quan- dam similitudinem; quia videlicet sine his non constat perfectus vsus prudentiæ, vt ex S. Thoma dictum: tum tamen interim vniuersum nec sint habitus proprie dicti, nec etiã actus; sed ex parte solum naturales perfectiones intellectus: vt sunt ratio, docilitas, sagacitas: quin etiã aliqui sunt ipsius prudentiæ actus, aut saltem quiddam in ijs inclusum, vt cautio, circumspectio, prou- dentia, & intelligentia, spectantes ad rectam con- sultationem & iudicium, vt recte notauit Lessius hic cap. 2. dub. 1. n. 11.

33 Similiter obseruandum tertio, quod ad partes prudentiæ potentiales attinet, cum inter omnes quidem constet, eas itidem non nisi analogice & per quandã similitudinem, tam respectu prudentiæ, quam ceterarum virtutum, tales dici; quia nimirum se habent velut potentia ad animam, inseruientes quidem eidem, sed eius tamen vim & naturam adæquate non possidentes: contro- uersum tamen est, an illæ ipsæ quas S. Thomas re- censuit, nimirum Eubulia, Synesis, & Gnome sint reuera partes potentiales prudentiæ; aut si nõ sunt, an saltem aliæ quædam dentur partes po- tentiales eiusdem. Et quidem Vasquez 1. 2. disp. 49. c. 5. & Lessius hic lib. 1. cap. 2. dub. 3. in eo consentiunt, Eubuliam, Synesin & Gnomem, eo quidẽ modo, quo à S. Thoma explicari diximus, non esse habitus à prudentia distinctos, vt probat etiã Giraldus l. 6. q. 13. sed esse ipsam prudentiam inadæquate consideratam, nempe vt se ad hanc, vel illam functionem extẽdit, seu quod idẽ est, esse ipsos quosdam actus prudentiæ, vt nos etiã docuimus tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 3. idq; de eubulia ex ipso Aristotele manifestum fecimus, præcipue ex l. 6. Eth. c. 7. vbi ait: *Prudentia maxime opus esse dicimus recte consultare.* Eadem est ratio Synesis & gnomes; quandoquidem proprium prouidentia est recte iudicare de agendis in particula- ri; iuxta eundẽ Aristotelem, l. 6. Eth. c. 9. idque siue ex communibus regulis & legibus, siue etiã nõnunquam, in particulari casu deficiente lege, ex ipsa ratione naturali, velut altiori principio: ita vt sicut Epiphia se habet ad iustitiã, iuxta Ari- stotelẽ l. 5. Eth. c. 10. ita gnome ad prudentiam.

35 Ceterum an Aristoteles Synesin & Gnomem eo sensu, quem S. Thomas explicauit, acceperit; vel an alio quodã sensu, dici possint partes potentiales prudentiæ, differunt titati auctores. Negat Vasquez loc. cit. eas prædicto sensu ab Aristotele explicatas fuisse, sed alio, non paulo diuerso, quo etiã illæ virtutes à prudentia distinctæ dici possint; ita nimirum vt Synesis significet perspicaciã quãdã ingenij in alio, qui de iudicio & factoprudẽtis bene iudicat, vt significat Aristoteles lib. 6. Ethic. c. 10. & exponunt Eustratius & Donatus Acaiolus

ibidem

ibidem. Dicitur enim *ovēros*; & *evōvēros*, iuxta Aristotelem ibidem, qui altero aliquid dicente vel faciente, statim potest percipere, rectene an secus dictum factumque sit: Gnomē vero non sit iudicium de agendis secundum rationem naturalem, ubi leges communes deficiunt; *hac enim potius est Epikia*, inquit Vasquez loc. cit. *sed consensio quedam æqui & boni viri ad ignoscendum aliquando, nec secundum severitatem iuris iudicandum. Bonum enim*, inquit Aristoteles 6. Ethic. c. 11. *& æquum virum ad ignoscendum proclivem esse dicimus, & veniam in aliquibus dare, bonum & æquum est: at*

36 *boni. Dicitur igitur Gnome*, inquit Vasquez, *latine sententia, non quasi iudicium, quod nomine sententia seu opinionis significamus, sed quia sit sensus quidam conformis delinquenti ad ignoscendum, quod latine consensio dici potest, græce autem hynome etiam vocatur. Lessius vero cit. cap. 2. dub. 3. fatetur quidem, Synesin modo iam explicato ab Aristotele fuisse acceptam; sed nec tamen ab eo negari ait eam explicationem, quam ex S. Thoma retulimus; si quidem ipsemet Aristoteles lib. magnorum moralium cap. 35. expresse docet, Synesin esse prudentiæ partem: quamvis interdum esse possit in eo, qui non est prudens. Per Gnomē autem, inquit Lessius, idem intelligit Aristoteles quod D. Thomas. Nam 1. 6. Ethic. c. 11. dicit, Gnomē esse rectum iudicium æqui & boni. Æquum & bonum (quod græcis dicitur *τὸ ἐμενές* est, quod cum sit contra verba legis, etsi nō contra mentē legillatoris, iudicio prudentis definitur; vel ut Aristoteles 1. 5. c. 10. definit, *est correctio legis, quatenus deficit ob uniusvult locutionem*: nec sane Epikia est actus vel habitus intellectus, ut dixerat Vasquez, sed voluntatis, ut omnes consentiunt. Nec tamen explicat Lessius, an Synesis saltem alio illo sensu, sit virtus a prudentia distincta. Eadem est difficultas de anchinia, siue sagacitate, de qua Aristoteles cit. 6. Ethic. cap. 11.*

37 *Mihi iuxta mentem Aristotelis, vtraq; tam Synesis, quam Gnome, vtroq; modo & sensu recte videtur accipi; & priori quidem, non esse habitus seu virtutes a prudentia distinctas, adeoq; nec partes potentiales prudentiæ, sed eadē essentialiter cum ipsa prudentia, à qua nō differunt, nisi velut quiddam incompletum à completo. Quia enim prudentia est, mouere efficaciter voluntatem & potētias executivas ad honestā actionē, adeo ut si quādo, stante etiā diligenti inquisitione, & consultatione veroq; iudicio de honestate rei, cōtrarium tamē ab homine eligatur, prudentia nō dicatur esse perfecta & absoluta, utpote præcipuo suo actu & effectu destituta; idcirco nec Eubulia, nec Synesis, nec Gnome, Aristoteli, per se ac secundum se nude spectatæ, prudentia dicuntur; sed ad prudentiam conferre ac tendere. Quod ipsum videtur significare, dū cit. 6. Eth. c. 11. ait, *esse rationi consentaneū omnes hos habitus eadē pertinere.**

38 *At vero posteriori sensu, nihil videtur ob stare, quominus Synesis virtus, aut certe vis quædā & facultas anime, à prudentia distincta existimeretur: quod tamē de Gnome nō ita facile concesserim; cū ipsum prudentiæ sit, uti cæteris virtutibus, ita*

etiam iustitia; medium præscribere, ut aliquando seu misericordiā, seu gratiā temperetur.

Anchinia vero seu sagacitas solum videtur esse naturalis quædā perfectio intellectus recte coniectandi; quā tamen inter *ἔξεις* seu *habitus*, cōmuni notione, ita appellatos recenset Aristoteles; quæ est constans quædā intellectus affectio seu habitudo.

Qua pinde ratione prudentia aut nullas prorsus habeat partes potentiales, aut non nisi vnicā, scilicet Synesin, sensu posteriori, ex Vasquez relato, explicatā: quāquā & hoc ipso sensu, ut dictū, potius videatur naturalis perfectio mentis ad intelligendū, quā virtus: aut si virtus & habitus est, non sit habitus distinctus ab Ethica, cuius est iudicare, recte ne an male moraliter facta sint ea, quæ ab alijs fiunt.

D V B I V M III.

Quonam modo prudentia sese ad cæteras virtutes habeat.

S. Thomas 2. 2. q. 47. a. 6. 7. & 8.

39 **D**Vplex ordo & habitudo prudentiæ ad cæteras virtutes considerari potest; nature vna, altera dignitatis. Et quamvis S. Thomas ex instituto de neutra agat, facile tamē est eius mentē ex dictis colligere. Nam quod ad ordinē nature attinet, est quidē prudentia acquisita prior omnibus virtutibus moralibus acquisitis; ut etiā prudentia infusa prior est virtutibus moralibus infusis, quatenus vtraq; morales versantur circa particulare aliquod agibile, seu finem suū a honestatem propriam, applicatā particulari materiæ; siue hi actus quoad exercitium, siue etiā quoad specificationem spectentur: quandoquidē prudentia obiectum quasi formale in particulari spectatū, seu mediū singulis virtutibus in particulari præstituit ac præfinit, iuxta S. Thomam hic q. 47. a. 7. attamen non est prior ipsa ipsdē virtutibus, ut abstracte ac in cōmuni circa suos proprios fines ac propriam honestatē versantur, eosq; intendunt, saltem loquendo quoad specificationem actus.

40 Hic enim affectus, quem ex cōmuni sententia suppono elici per eundem virtutis habitum, ad quem pertinet electio mediij in eadē materiā (etsi Lessius loc. cit. n. 38. aliter sentiat) in cōmuni sufficienter regulatur ab ipsa Synteresi, quæ dicitur v. g. Deum esse colendum, Iustitiam, Fortitudinem, Temperantiā consecrandam. &c. quæ affectum etiam, vna cum sua illa regula Synteresis, supponit prudentia, velut principium seu fundamentum, ut recte notarunt Vasquez 1. 2. disp. 85. c. 2. n. 11. & Lessius lib. 1. cap. 1. dub. 3.

Qua de causā etiam S. Thomas hic q. 47. a. 6. ex mente Aristotelis ait prudentiam nō præsumere sine virtutibus moralibus; hoc enim fieri per Synteresin: *sed solum disponere de his, quæ sunt ad finē, ut dictum dub. 1. Et Aristoteles 1. 6. Ethic. c. 5. & 13. docet prudentiā (saltē à toto genere, & in statu perfecto, ita ut in ipso vsu non sit impedita) pendere à virtutibus moralibus, easq; adeo supponere, cōmodo, quo rectū iudiciū de agibili in particulari, supponit rectū affectū iudicātis, circa idē agibile in cōmuni; quandoquidem pro varietate affectus facile solet variari iudicium de agibilibus, idque*

facile.